Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 8. i 22. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 3. Dnia 8. Lutego 1881. VIII. rocznik.

Dziesięcioletnia działalność Towarzystwa zaliczkowego we Lwowie.

Skréślił

Dr. Alfred Zgórski.

Z rokiem 1880. upłynął dziesiąty rok istnienia pięciu naszych stowarzyszeń zaliczkowych, a mianowicie: lwowskiego Towarzystwa zaliczkowego, lwowskiéj Kasy zaliczkowéj, samborskiego i sanockiego Towarzystwa zaliczkowego i stanisławowskiego Banku zaliczkowego.

Jakkolwiek wszystkie te pięć towarzystw pomyślnie się rozwijają, a samborskie i stanisławowskie do najznakomitszych w kraju należą — przecież lwowskie Towarzystwo pod wielu względami na szczególniejszą zasługuje uwagę.

Jest ono bowiem nietylko oprócz krakowskiego Towarzystwa „Wzajemnego kredytu“, istniejącém na innych nieco od reszty stowarzyszeń podstawach i warunkach — najpotężniejszém dziś stowarzyszeniem w kraju, ale zajęło zarazem w ruchu naszych stowarzyszeń wybitniejsze od innych w kraju stanowisko. Zaraz niemal od zawiązku swego jednoczyło stowarzyszenie lwowskie u siebie ten objawiający się w kraju, ruch około zakładania różnorodnych stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych Piérwsze, nieliczne w kraju, stowarzyszenia zaliczkowe powstawały albo pod protekcyą zarządów miejskich dla ludności rzemieślniczéj, albo téż pod egidą I. Og. Stowarzyszenia urzędników Austro-węgierskiéj Monarchii dla inteligencyi. Dopiéro Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie nadało téj pracy szérszy zakres działania i zajęło się ogólniejszemi potrzebami ekonomicznemi kraju. Jemu téż zawdzięcza kilka dawniejszych stowarzyszeń w kraju swoje powstanie — a jaki udział miało to Towarzystwo przy założeniu lwowskiego Towarzystwa zaliczkowego, niebawem obaczymy. Skoro jednak Towarzystwo lwowskie powstalo — punkt ciężkości ruchu stowarzyszeń przeniósł się do niego. W „Piérwszym Roczniku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“ *) znajdujemy już poważny spis 19 towarzystw prowincyonalnych, które już to przez Towarzystwo lwowskie założone zostały, już to tylko przy jego pomocy w życie wejść mogły. Szczególnie téż czynném i pomocném było to Towarzystwo zaliczkowe przy zakładaniu lwowskiego Towarzystwa spożywczego i kilku lwowskich stowarzyszeń produkcyjnych i magazynowych. W r. 1874. założył ówczesny członek Dyrekcyi Zygmunt Medweczky czasopismo „Związek“, które już ósmy rok wychodzi, a stało się dla stowarzyszeń naszych niemal niezbędnym przewodnikiem i doradcą. W tym samym roku, przy moralnéj i materyalnéj pomocy lwowskiego Towarzystwa powstał „Związek stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“, który po dziś dzień niemal oparty jest o lwowskie Towarzystwo. Od chwili założenia tego Związku, Towarzystwo lwowskie nie potrzebowało się więcéj troszczyć o zakładanie i urządzanie nowych stowarzyszeń w kraju, pozostawiając tę czynność organom Związku. A jednak niejedno stowarzyszenie w kraju naszym powstało tylko przy pomocy lwowskiego Towarzystwa, które zawsze chętnie na wezwanie Patrona zaopatrywało w fundusze młode instytucye. W lwowskiém Towarzystwie udoskonalano przejęte z krakowskiego Towarzystwa „Wzajemnych Ubezpieczeń“ wzory do książek, powszechnie niemal używanych dziś w towarzystwach, lwowskie Towarzystwo dostarczało tych druków prowincyonalnym stowarzyszeniom, tu się układały różnorodne regulaminy i instrukcye, które pomału rozeszły się po kraju, tu poruszano i przeprowadzano najważniejsze kwestye podatkowe i należytościowe, a inne stowarzyszenia w kraju kroczyły tylko po utartych przez lwowskie Towarzystwo drogach. Stąd téż wkrótce lwowskie Towarzystwo stało się szkołą dla innych. Co roku przysełały i przysełają

---

*) Wydany przez autora niniejszego sprawozdania.

prowincyonalne stowarzyszenia funkcyonaryuszów swoich na naukę do Lwowa, a lwowskie Towarzystwo już ma wielu uczniów swoich w innych stowarzyszeniach krajowych. W sprawach ogólnych stowarzyszeń, wnosiło stowarzyszenie lwowskie memoryały i petycye do Władz krajowych i państwowych, a przez udział swoich Dyrektorów w różnorodnych ankietach, przyczyniło się do załatwienia niejednéj kwestyi na korzyść stowarzyszeń.

Z funduszów swoich udzielało stowarzyszenie to pożyczek innym stowarzyszeniom zawsze za opłatą niższego procentu i pod korzystniejszymi warunkami, niż innym członkom swoim. Z początku ograniczało się tylko do towarzystw produkcyjnych i magazynowych lwowskich, ale zwolna zaczęło pożyczać i prowincyonalnym stowarzyszeniom. Piérwszy taki weksel pochodził od Kasy zaliczkowéj w Szczércu z d. 31. października 1874. na 800 zł., następny od Towarzystwa zaliczkowego w Sokalu, zeskontowany 8. czerwca 1875. na 2000 zł. Odtąd stosunki pieniężne z towarzystwami wzmagają się corocznie:

Rok	Ilość towarzystw		Kwota dłużna 31. grudnia
	korzystających w ciągu roku z kredytu	dłużnych z 31. grudnia	
1876	11	11	25.669 zł.
1877	23	21	46.308 zł.
1878	34	27	71.296 zł.
1879	36	33	80.111 zł.
1880	41	32	90.060 zł.

Że zaś obrót wekslowy jest zazwyczaj cztérokrotny w roku, więc oszacować możemy co najmniéj na zł. 1,200.000 sumę udzielonych w tym czasie innym stowarzyszeniom pożyczek.

Oprócz tego lwowskie Towarzystwo w wszelkich innych interesach pośredniczyło między stowarzyszeniami prowincyonalnemi, a innymi zakładami publicznymi, w ostatnich zaś dwu latach przyjęło domicile dla towarzystw rejonu lwowskiéj filii wobec Austro-Węgierskiego Banku.

Również i inne, nietylko zarobkowe lub gospodarcze stowarzyszenia, od początku niemal wchodzą w stosunki z Towarzystwem zaliczkowém lwowskiém. Wspomnieć tu wypada przedewszystkiem o tak użytecznem, rozgałęzioném, a dziś już potężnem stowarzyszeniu, jak Towarzystwo Wzajemnéj Pomocy Oficyalistów Prywatnych, którego całą kasą i całym obrotem pieniężnym od lipca 1873. zawiaduje Towarzystwo zaliczkowe lwowskie.

Oto przyczyny, dla których sądzimy, że skréślenie dziesięcioletniéj działalności Towarzystwa zaliczkowego we Lwowie powinno obudzić interes ogólniejszy i stanowić źródło do spostrzeżeń, korzystnych i dla innych stowarzyszeń w kraju.

W r. 1870. założyło Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń „Towarzystwo zaliczkowe“ w Krakowie. We Lwowie podówczas udzielał rękodzielnikom-mieszczanom kredytu fundusz Towarzystwa Wzajemnéj Pomocy rękodzieln. mieszczan lwowskich, urzędnikom „Consortium“ Towarzystwa urzędników, a w ogóle ludziom mniéj zamożnym Oddział zaliczkowy gal. Banku hipotecznego. To wszystko jednak nie wystarczało dla potrzeb lwowskich, a pobudzony ruch stowarzyszeń w ogóle w kraju domagał się zastósowania i tu zasady „pomocy własnéj“ i przyjęcia wzorów Schulzego-Delitzsch, które dobrze już się były przyjęły w Poznańskiém.

Ś. p. Leon Solecki, ówczesny kierownik lwowskiéj filii Krakowskiego Towarzystwa Wz. Ubezp. zgromadził u siebie z końcem już r. 1870. ludzi chętnych do założenia podobnego Towarzystwa, jakie powstawało niedawno w Krakowie. Tam obok innych widziano Dra Edmunda Burzyńskiego, Henryka Camila, św. p. Stanisława Justiana, Tadeusza Romanowicza — tam ułożono piérwszy statut i poczyniono wszystkie przygotowania około założenia Towarzystwa. Leon Solecki udzielał informacyi i wskazówek, wprowadził dezygnowanego kasyera i jedynego zarazem, jak na początek, urzędnika w sposób prowadzenia interesu, ułatwił mu zaznajomienie się z Towarzystwem krakowskiém i zaopatrzył w piérwsze wzory i druki. Statut *) ułożony według wzorowego statutu Schulzego-Delitzsch otrzymał uchwałą z dnia 9. lutego 1871. l. 3 493 zatwierdzenie Namiestnictwa, a gdy przedsiębiorstwo zyskało już poparcie ogólnie szanowanych i chętnych dla spraw publicznych mężów, jak Roberta Heferna, Dr. Marcelego Madeyskiego, Dra K. Malego, Alfreda Młockiego, Józefa Pajączkowskiego, Dra Floryana Ziemiałkowskiego, Frańciszka Zimy i innych, zwołano na dzień 16. kwietnia 1871. piérwsze ogólne konstytucyjne zgromadzenie, które się odbyło w lokalnościach Reprezentacyi Dyrekcyi Krakowskiego Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń. Zgromadzeniu temu przewodniczył Alfred Młocki. Celem zgromadzenia było ukonstytuowanie się t. j. wybór Dyrekcyi i Rady zawiadowczéj. Piérwszą Dyrekcyą stanowili: Józef Pajączkowski i Zygmunt Medweczky. Skład Rady zawiadowczéj (z 18 czł.) uwidocznia zestawienie, które poniżéj czytelnik napotka. Dnia 18. kwietnia 1871. rozpoczęto księgę kasową. Piérwsze wpływy są na udziały, na poczet których wpłynęło do końca kwietnia od 23 członków zł. 245·50. D. 22. maja, kiedy udziały 77 członków wzrosły do 738 zł. 45 ct. udzielono piéwszą pożyczkę w sumie 200 zł., a do końca maja wpłacono razem na udziały zł. 790·95 i udzielono 3 pożyczek w łącznéj sumie 430 zł., a wydano na piérwsze koszta założenia i urządzenia 159·72.

*) Statut podpisali jako założyciele: Frańciszek Bałutowski, Dr. Edmund Burzyński i Leon Solecki.

Na razie mieściło się biuro Towarzystwa w prywatném pomieszkaniu kasyera (ul. Akademicka l. 5. II. p.), a zaraz na piérwsém posiedzeniu Rady zawiadowczéj (d. 18. kwietnia 1871.) uchwalono udać się do Tow. Wz. Ubezp. w Krakowie o kredyt 3000 zł.

Nowo założone stowarzyszenie poczyniło niebawem kroki o wpisanie swéj firmy do rejestru handlowego firm spółkowych, czego inne stowarzyszenia podówczas zazwyczaj nie czyniły. C. k. sąd handlowy polecił uchwałą z d. 2. sierpnia 1871. l. 37.824 zaprotokołowanie firmy, czemu rejestrant handlowy d. 16. sierpnia 1871. l. 45.783. zadość téż uczynił.

Aby nie przerywać toku dalszego opowiadania, podajemy na tém miejscu pogląd cyfrowy na dziesięcioletni rozwój Towarzystwa, co uwidacznia wydrukowane obok „Porównanie bilansów od r. 1871. do r. 1880.“

Piérwotny statut okazał się pod wielu względami niepraktycznym i dla tego przygotowała Rada zawiadowcza dla drugiego ogólnego Zgromadzenia członków dnia 14. lipca 1872. nowy projekt statutów, który téż z małemi zmianami przyjęty został. Statut ten jeszcze więcéj zbliżył się do wzorowego statutu Schulzego-Delitzsch. Usunięto ze statutu postanowienie, iż Dyrekcya łącznie z Radą zawiadowczą tworzy t. z. Wydział, ustanawiając właściwe w duchu stowarzyszeń granice dla Dyrekcyi i Rady zawiadowczéj. Maximum udziału jednego członka podwyższono ze 100 na 500 zł. minimum pozostało i nadal 20 zł. W tym roku doznało młode Towarzystwo dalszego poparcia ze strony instytucyi publicznych. Oprócz bowiem krakowskiego Tow. Wzaj. Ubezpieczeń, które jeszcze w lipcu 1871. otworzyło mu kredyt w rachunku bieżącym do 10.000 zł., przyznała mu w roku 1872. kredyt gal. Kasa Oszczędności także do 10.000 zł. w. a.

Od 1. stycznia 1873., gdy stały wzrost Towarzystwa zapewniał jego egzystencyą, okazała się potrzeba najęcia osobnego dla biura Towarzystwa lokalu (ulica Akademicka l. 5. na dole) i przyjęto drugiego stałego urzędnika. Od sierpnia tego roku przyjęto w miejsce dochodzącego, stałego woźnego, a od grudnia tegoż roku trzeciego urzędnika. Uwidoczniony w tabeli odnośnéj znaczny wzrost Towarzystwa w ciągu r. 1873. zarządzenia te dostatecznie usprawiedliwia. Stąd też i zaufanie u innych instytucyi wzmagało się. — Oprócz, jak dawniéj, Tow. Wz. Ubezp. w Krakowie i gal. Kasy Oszczędności, otworzył mu w r. 1872. kredyt i ówczesny Bank Narodowy.

Trzecie zwyczajne walne zgromadzenie członków odbyło się w tym (1873.) roku dnia 23. marca i zajęło się jedynie bieżącemi sprawami stowarzyszenia. Ważniejszém było (nadzwyczajne) czwarte Ogólne Zgromadzenie, które się odbyło dnia 7. grudnia 1873. Ustawa z d. 9. kwietnia 1873. D. p. p. l. 70.

Porównanie bilansów od roku 1871. do roku 1880.

Rok	Ilość członków	Stosunek deklarowanych do wpłaconych udziałów	Stosunek obcego do własnego kapitału	Bilans – Stan bierny: Udziały	Fundusz rezerwowy	Wkładki na rachunek bieżący	Weksle własne	Procenta przenośne	Czysty zysk	Reszta pozycyi stanu biernego	Razem	Bilans – Stan czynny: Gotówka	Pożyczki udzielone	Procenta przenośne	Koszta założenia i ruchomości	Reszta pozycyi stanu czynnego	Razem	Pożyczek udzielono w ciągu roku	Ogólny ruch kasowy
1871	290	6·06 : 1	3·29 : 1	3 511 08	—	11.684 95	—	688·06	51·83	—	15 935·92	6·36	15.585 23	—	344·83	—	15,935·92	22,910·30	58.979·10
1872	576	4·2 : 1	3·45 : 1	11.389·47	388 59	17.550 82	23.000·—	1.913·03	1.306 87	—	55.548·78	3.001·18	51.804 8'	446·99	295·76	—	55,548·78	102.820·56	298·497·65
1873	925	3·57 : 1	2·25 : 1	25.754·90	1.787·82	55.745 54	6.000·—	3.211·87	3.489 03	—	95 989 16	5.398.35	89.010 59	998·31	581·91	—	95,989 16	151.854·87	554 298·06
1874	1166	2·45 : 1	1·54 : 1	49 728 37	3 193·	59·089·82	22,000·—	3.749·97	5.057·40	7·03	142.825·59	12.269·29	126.762·04	2.366·81	831·61	595 84	142·825·59	217.636·09	855.430·94
1875	1347	2·24 : 1	2·04 : 1	63.855 98	4 464 27	88.630·12	51.000 —	5.907·3	9 547·16	39 95	223 444 79	480·50	217.257·07	3 657·56	1 002 77	1.046·89	223.444 79	421 492·87	1,558.308 26
1876	1578	2 17 : 1	2·32 : 1	81.313·12	6.352 59	133 105·26	70.616·53	7 162·87	12.100 41	63·17	3 0 713 95	4.356·95	298.454·47	3.629 05	1.529·43	2 741 05	310.713·9·	637.571·21	2,648.785 86
1877	1750	2 04 : 1	2·21 : 1	98.450 2:	8.536 23	181,621·10	55.374·60	6.152·29	14.130 07	585·15	361 849·65	1.894·53	353,212 42	5.092 36	1.401·65	3.218 69	364·849·65	768.956 67	3,205.302 50
1878	1824	1·83 : 1	2·17 : 1	110,031·26	11,178 03	205.264 19	50.200·90	6.079·74	12 919 63	525·99	396.199·74	1 759 28	38 523·14	5 914 95	1.578·44	3.423 93	396.199·74	856.091·72	3,278.581·54
1879	1836	1·99 : 1	2·72 : 1	117,532·40	12,090·43	339.256·23	14 538·90	5.435.15	12.060·57	1.376·73	501.290·41	2.154 65	457,832 60	6.590 73	1 459 03	33.253·40	501.290 41	1,061,0·9 02	3,651 089 92
1880	1798	1·96 : 1	2·92 : 1	120.663·24	12,516·43	376,432 25	13.002·	5.570·6.	14.603·14	17.121·17	559.908·83	761·12	505 844·56	5.042·06	1.545·03	16 716 06	559.908·83	1,258.516·82	4,170 641·82
								Razem .	85.266·11								Razem . .	5,501.910·13	20,279.975·65

ustaliła prawne stosunki stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Austryi, to też w tym czasie rozpoczynają istniejące stowarzyszenia w zastosowaniu się do téjże ustawy zmieniać swoje statuty. Tą drogą poszło i lwowskie Towarzystwo — a uchwalony dnia 7. grudnia 1873. statut, który uchwałą c. k. Sądu krajowego we Lwowie z dnia 31. grudnia 1873. l. 73.681. zarejestrowany został, w głównych zarysach z uwzględnieniem niektórych tylko zmian, o których mowa następnie będzie, po dziś dzień obowiązuje. Firma zmienionego towarzystwa opiéwa: „Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką". Na témże zgromadzeniu wybrano po myśli nowego statutu Radę zawiadowczą z 21 członków (nazwiska p. niżéj) i Dyrekcyą na razie z 2 członków, odraczając wybór trzeciego członka (kontrolora) do zwyczajnego Walnego Zgromadzenia.

Rok 1874. ważny jest dla stowarzyszenia. Na piątém ogólném Zgromadzeniu członków dnia 29. marca 1874. uchwalono wyznaczyć z czystego zysku z r. 1873. 100 zł. na utworzenie „Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych". Dalszy znaczny wzrost stowarzyszenia (udziały podniosły się w r. 1874. blisko w dwójnasób) okazał potrzebę ściślejszéj organizacyi w łonie Towarzystwa i dokładniejszéj kontroli. W ciągu téż tego roku ułożono regulamin z d. 2. października 1874., który wszedł w życie z 1. stycznia 1875. Zarazem oglądano się w ciagu tego roku za odpowiedną osobistością na kontrolora.

Nowy regulamin zmienił od 1. stycznia 1875. całą rachunkowość i administracyą stowarzyszenia, a na szóstém Ogólném Zgromadzeniu dnia 4. kwietnia 1875. r. zatwierdzono dokonany wybór trzeciego członka Dyrekcyi (kontrolora). Zaprowadzona w ten sposób ściślejsza kontrola zapewniła Towarzystwu bezpieczeństwo i ład w jego interesach, a kolegialne załatwianie spraw przez Dyrekcyą uczyniło nadużycia poszczególnych członków Dyrekcyi niemożliwemi. Nikt się jednak nadużyć nie obawiał — a przecież nowo zaprowadzona ściślejsza kontrola wykryła dnia 17. czerwca 1875. defraudacyą, któréj wysokość stwierdzono późniéj w sumie 7426 zł. Winny został usunięty, straty przez przez ofiarność niektórych członków Rady zawiadowczéj i pozostałych dwóch członków Dyrekcyi pokryte, a rzecz cała (nadzwyczajnemu) siódmemu ogólnemu Zgromadzeniu dnia 14. listopada 1875. przedłożoną. Na témże zgromadzeniu zmieniono statut, dodając §. 75., po myśli którego dla lepszéj kontroli, obok komisyi kontrolującéj, ustanowioną została komisya rewizyjna walnego Zgromadzenia. Zarazem na tém zgromadzeniu wybrano na kadencyą od r. 1876—1878. nowego kasyera i członka Dyrekcyi Antoniego Żabickiego. Zaufanie publiczne mimo zaszłéj katastrofy nie zachwiało się, a Towarzystwo nadal szczęśliwie się rozwijało. Pouczona zaś smutnym wypadkiem Dyrekcya i Rada zawiadowcza, wytrwale odtąd pracowała nad zaostrzeniem kontroli i ustaleniem ładu i porządku, praktykowanego we większych instytucyach.

Stąd też i r. 1876., jak wykazuje porównanie bilansów, dalszy uwidocznia postęp w rozwoju stowarzyszenia. Ósme Walne Zgromadzenie dnia 5. marca 1876. nie miało oprócz spraw bieżących nic nadzwyczajnego do załatwienia. Stowarzyszenie kroczyło już normalnemi drogami. Dokonana zaś dnia 1. kwietnia 1876. zmiana lokalu (przeniesiono Towarzystwo do większego i przy lepszym placu, Maryacki l. 9., położonego mieszkania), nie mało przyczyniła się do rozwoju Towarzystwa. Składający swoje oszczędności mieli dogodniejszy lokal pod ręką, a widząc i w zewnętrzném urządzeniu porządek i czystość, przestali uważać Towarzystwo zaliczkowe za ubogą i protekcyi potrzebującą instytucyą. Ze zmianą lokalu i powiększeniem interesów okazała się zarazem potrzeba zwiększenia personalu urzędniczego, który zwolna wzrastając, składa się obecnie z 7 osób. W tym też roku kredyt, z którego Towarzystwo u innych instytucyi korzystało, oparty jest na coraz zdrowszych podwalinach, stowarzyszenie przestaje zaciągać pożyczki wprost, a korzystać poczyna z kredytu w drodze reeskontu portfelu własnego. W r. 1879. spłaciło też wszystkie pożyczki, do obrotu zaciągnięte.

Rok 1877. jest dalszym krokiem naprzód w rozwoju stowarzyszenia. Nie wstrzymało też w postępie stowarzyszenia dość nagłe i niekoniecznie umotywowane zamknięcia stowarzyszeniu kredytu przez Bank narodowy, któremu w ciągu trzech miesięcy spłacono 53.266 zł., nie powodując przez to ani chwilowego nawet zastoju w ruchu stowarzyszenia. Równie też bez ujmy dla interesów spłacono na żądanie zaciągnięty w r. 1876. dług w galic. Towarzystwie kredytowém ziemskiém. W wewnętrznéj organizacyi nastąpiła tylko ta zmiana, że w miejsce Józefa Pajączkowskiego wszedł do Dyrekcyi Wacław Dąbrowski, którego wybór zatwierdziło dziewiąte Walne Zgromadzenie dnia 11. marca 1877.

W r. 1878. zanotować wypada tylko dziesiąte Walne Zgromadzenie, które się odbyło dnia 10. marca i ułożenie stałéj instrukcyi dla komisyi kontrolującéj z dnia 22. lutego 1878.

W r. 1879. odbyło się jedenaste Walne Zgromadzenie dnia 9. marca. Zgromadzenie to zajęło się tylko bieżącemi sprawami. W tym roku stowarzyszenie otworzyło członkom kredyt niepokryty (bianco-credit) w rachunku bieżącym, do połowy wpłaconych udziałów. Również w tym roku nabyć musiało 6 realności na

publicznéj licytacyi, z których jednak w następnym roku trzy bez straty odsprzedało.

Rok 1880. poświęcony był dokończeniu organizacyi stowarzyszenia. Dwunaste Walne Zgromadzenie dnia 14. marca t. r. zmieniło i uzupełniło statut z 7. grudnia 1873., pozostawiając Radzie Zawiadowczéj przydzielanie poszczególnych czynności, ze statutu wypływających, dyrektorom stowarzyszenia — i ustanawiając pewne, stałe normy do podziału zysku. Normy te w praktyce okazały się dobremi, bo od r. 1877. na mocy odnośnych uchwał Walnych Zgromadzeń zastosowanie już miały. Rada Zawiadowcza, w wykonaniu statutu, ułożyła nowy regulamin, który bezzwłocznie na mocy uchwały téjże Rady z dnia 14. maja 1880. wszedł w życie. Tak nowy statut, jak i regulamin unormował prawne stosunki członków i poszczególnych organów stowarzyszenia dokładnie i szczegółowo, stowarzyszenie więc rozwijać się może spokojnie bez niebezpieczeństwa i obawy możliwych nadużyć.

Oto krótki obraz rozwoju stowarzyszenia!

W ciągu tego dziesięciolecia należeli do Dyrekcyi:

Józef Pajączkowski (1871.—1876.), Zygmunt Medveczky (od 1871. do 17. czerwca 1875.), dr. Alfred Zgórski (1875.—1880.), Antoni Żabicki (1876.—1880.) i Wacław Dąbrowski (1877.—1880.).

Do Rady Zawiadowczéj należeli zaś następujący obywatele:

1.) Aleksandrowicz Adolf*) (1871.—1880.), 2.) Bałutowski Franciszek (1871.—1875.), 3.) dr. Biesiadzki Wojciech (1871.—1872.), 4.) dr. Burzyński Edmund (1871.—1872.), 5.) Camil Henryk (1871.—1873.), 6.) Chrzanowski Mieczysław (1873.—1875.), 7.) prof. dr. Czyżewicz Adam (1876 —1880.), 8.) Fechter Michał (1876. —1880.), 9.) prof. dr. Gerstmann Teofil (1875.—1880.), 10.) Gołogórski Antoni (1871.—1875.), 11.) Grabowicz Piotr (1876.—1880.), 12.) Grelinski Józef (1871.—1876.), 13.) dr. Gross Piotr (1873.—1880.), 14.) Iskierski Konstanty (1878.—1879.), 15.) Jaśkiewicz Kajetan (1872.—1880.), 16.) Justian Stanisław (1871.—1873.), 17.) Kalita Feliks (1871.—1873.), 18.) Kostecki Maciéj (1873.—1880.), 19.) Klimowicz Karol (1876.—1878.), 20.) Królczyński Wojciech (1871.—1873.), 21.) Laskowski Frańciszek (1872.—1874.), 22.) Łopuszański Tadeusz (1874.—1878.), 23.) dr. Łubiński Ludwik (1873.—1880.), 24.) Maly Karol*) (1871.—1880.), 25.) Młocki Alfred*) (1871.—1880.), 26.) Pajączkowski Józef (1877.), 27.) Piepes Jakób (1879.—1880.), 23.) Preksel Seweryn (1880.), 28.) Prugar Marcin (1871.—1872. i 1875.—1880.), 29.) Richtmann Zygmunt (1877.—1880.), 30.) Romanowicz Tadeusz*) (1871.—1880.), 31.) dr. Semilski Teobald (1871.—1872.), 32.) dr. Schattauer Antoni (1879.—1880.), 33.) Smutny Jan (1873.—1876.), 34.) dr. Skałkowski Tadeusz (1873.—1880.), 34.) dr. Skwarczyński Paweł (1871.—1876.), 36.) Stroner Adolf (1877.—1879.), 37.) Wieczyński Jan (1873.—1874.), 38.) Wild Karol (1871.—1875.), 40.) Zagasilewicz Wincenty 1872.—1876.), 41.) prof. dr. Zajączkowski Władysław (1880.), 42.) dr. Zbyszewski Wiktor (1873.—1880.), i 43.) Zima Frańciszek (1871. i 1875.—1880.)

*) Należą do Rady zawiadowczéj przez cały czas istnienia Towarzystwa.

Prezesem Rady Zawiadowczéj i Towarzystwa był przez cały czas dotychczasowego istnienia: Alfred Młocki; zastępcą prezesa od r. 1871. do r. 1875.: Bałutowski Frańciszek, od r. 1875.—1877: dr. Gross Piotr, a od r. 1878 do dziś: Zima Franciszek.

Rada Zawiadowcza odbyła w ciągu tego dziesięciolecia 113 posiedzeń, a mianowicie: w r. 1871.: 10; w r. 1872.: 10; w r. 1873.: 6; w r. 1874: 7; w r. 1875.: 14; w r. 1876.: 12; w r. 1877.: 15; w r. 1878.: 14; w r. 1879.: 12 a w r. 1880.: 13 posiedzeń.

O ile stowarzyszenie zadaniu swemu odpowiedziało— nie jest zadaniem piszącego, który sam od 6 lat do Dyrekcyi tego zakładu należy, oznaczyć. Szan. czytelnik zechce jednak z porównania cyfr bilansowych i powyższego opowiadania sam sobie zdanie wyrobić. Rozpoczęto dwustu kilkudziesięcioma guldenami, a po dziesięciu latach ma stowarzyszenie własnego kapitału przeszło 1/8 miliona, obcego przeszło 3/8 — a na pożyczkach u członków przeszło 1/2 miliona guldenów!

W miarę też wzrostu, stara się Towarzystwo zaspakajać zupełniéj i taniéj potrzeby kredytu swoich członków.

W r. 1871. pożyczano jednemu członkowi najwyżéj 200 zł. — późniéj 300 zł.; w r. 1872. pożyczano już 500 zł. a od czerwca 1874.: 800 zł. — w marcu 1875. ustanowiono maximum kredytu dla jednego członka na 2.000 zł, a w maju 1879 na 3.000 zł. Za specyalném zezwoleniem Rady Zawiadowczéj udzielono jednak i kilka wyższych pożyczek, z których 5 najwyższych po 10.000. zł.

Z początku udzielano przeważnie na akty notaryalne, zwolna zaczął się przyjmywać weksel, jako oblig dłużny, który obecnie już przeważa. Od r. 1875. poczęto udzielać pożyczki w rachunku bieżącym, których saldo rokrocznie się wzmaga. Podajemy cyfry z ostatnich cztérech lat:

1877.	9	22.979 zł.
1888.	10	28.035 „
1879.	130	100.523 „
1880.	181	63.502 „

Pod względem stopy procentowéj od udzielanych członkom kredytów rzecz się przedstawia, jak następuje:

od r. 1971.—1874 zwykła stopa procent. 12%
z prowizyą zwłoki 15%
od r. 1875.— II. p. 1876. piérwsza 10% druga 15%
od II. p. 1876. — 1878. „ 9% „ 12%
dla towarzystw zar. i gosp. 8%
od r. 1879.—1880. piérwsza 8% druga 12%
w r. 1880. dla towarzystw zaliczkowych 7%

Dla jaśniejszego poglądu dodajemy do tabeli „porównanie bilansów od r. 1871.—1880." jeszcze dalsze z rachunków Towarzystwa zestawienia:

1. Ruch członków.

Rok	Przybyło	Ubyło	Zostało
1871.	293	3	290
1872.	358	72	576
1873.	401	64	925
1874.	305	54	1.166
1875.	266	85	1.347
1876.	304	73	1.578
1877.	253	79	1.750
1878.	189	115	1.824
1879.	114	102	1.836
1880.	103	141	1.798
Razem	2.586	788	1.798

Przeciętny więc ubytek roczny członków wynosi 4·38% stanu członków z końcem roku, co wobec ogólnéj cyfry śmiertelności, w obec częstego przesiedlania się członków i koniecznych rekompensat między udziałami a długami członków, nie wydaje nam się za wysokim procentem.

2. Ruch udziałów.

Rok	Wpłacono gotówką	Z dopisanej dywidendy	Razem	Ubyło	Zostało z końcem roku
1871	3 521·08	—	3.521 08	10·—	3.511 08
1872	8.450 01	—	8.450·01	571·62	11 389·47
1873	15.382·08	418 35	15.800·43	1.435·—	25.754·90
1874	24.600 67	1.202 23	25.802·90	1.829·43	49 728·37
1875	17.163·12	2.124·80	19.287·92	5.160 31	63 855·98
1876	18.488·52	3.416·51	21.905 03	4.447·89	81.313·12
1877	21.783·60	4.865·10	26.648·70	9 511·61	98.450·21
1878	16.875 03	4.999·33	21.874·36	10 293·31	110.031 26
1879	10 316·27	5.393·79	15.710·06	8.208·92	117.532 40
1880	8 566·57	5.255·45	13.822·02	10.691·18	120·663 24
Razem	145.146·95	27.675 56	172 822·51	52.159 27	120.663·24

3. Ruch wkładek oszczędności i rachunków bieżących.

Rok	Stopa proc.[1])	Włożono	Wyjęto	Zostało z końcem r.
1871	6—7%	12.521 95	837·—	11.654·95
1872	6—7%	29.058·47	23.192 60	17.550·82
1873	6—7%	67.128·88	28.934·16	55.745·54
1874	6—7%	167 229 17	163.884·89	59.089·82
1875	6—7%	290 514·44	260.974·14	88 630·12
1876	6—7%	502.082·23	457.607·09	133.105 26
1877	6—7%	592.606·47	544.090·63	181.621·10
1878	6—7%	581.112·83	557.469·74	205 264·19
1879	6—7%	683.244·28	550 252·24	338.256·23
1880	5—6%	720.792·29	682 616·27	376·432·25
Razem . .		3.646 291·01	3,269.858·76	376.432·25

4. Wykaz zaległości i przeniesionéj na rok następny prowizyi zwłoki.

Rok	Stan pożyczek z końcem roku	Stan zaległości w kapitale z końcem r.[2])	Procent z porównania	Stan zaległych odsetek z końcem roku
1871	15.585·23		—	—
1872	51.804·85	1.274·47	2·46	201·49
1873	89.010.59	7.086·45	7·96	952·19
1874	126.762 04	15.711 04	12·39	2.211·59
1875	217.257 07	18.247·21	8·40	3.059·40
1876	298.454·47	23 082·27	7·73	2.990·26
1877	353.242·42	39.164·68	11·08	4.470·73
1878	383.523·14	46.048·30	12·01	5 330·20
1879	457 832·60	39 378·30	8·60	6.533·12
1980	505 844·56	31.279·45	6 18	5.031 83

5. Wykaz spraw oddanych do egzekucyi.

Rok	Ilość (udzielonych w roku pożyczek)	Kwota (udzielonych w roku pożyczek)	Ilość (zaskarżonych z tego roku pożyczek)	Kwota (zaskarżonych z tego roku pożyczek)	Procenta z porów. kwot	Koszta proces. w ciągu roku wyłożone	Strata na tych pożyczkach
1871	169	22 910·30	5	333·86	1·46	—	51 01
1872	625	102.820.56	33	5.117·24	4·98	—	332·22
1873	867	151.854 87	52	7.064·49	4.65	—	631·02
1874	1.054	217.636·09	38	6.263·73	2 88	1 110·11	1.017·70
1875	1.407	424.492·87	77	20.132·49	4·74	1.409·76	721·20
1876	1.951	637.571·21	99	30.641 62	4·80	3.372·08	166·77
1877	2.303	768.956·67	72	22.994·21	2 99	1.299·69	109 01
1878	2.395	856.091·72	49	15.487·01	1·80	3.205·54	—
1879	2 689	1,061.059·02	23[3]	7.457·39	0·70	2.892·72	—
1880	2 862	1.258 516 82	7[3]	1.880·12	0·15	2.266·29	—
Rzm	16.322	5,501.910·13	455	117.372·16		15.556·19	3.028·95

Z zaskarżonych 415 spraw z sumą 117.372·16 pozostało na r. 1881. 101 spraw z dłużną kwotą 19.010 zł. 41 ct. wobec ogólnego stanu pożyczek 505 844 zł. 56 ct.

---

[1]) Tłustą cyfrą oznaczamy stopę procentową, która przeważała co do kwoty oprocentowanego kapitału lub co do czasu, przez jaki obowiązywała.

[2]) Do zaległości liczymy w dawniejszych latach zaciągnięte, a w dotyczącym roku niespłacone jeszcze pożyczki.

[3]) Z tych dwóch lat może jeszcze kilka spraw przybyć do egzekucyi — z lat dawniejszych wszystkie zaległości już zaskarżone.

W kwocie 15.556 zł. 19 ct., które w rachunku kasy jako wypłacone figurują, mieszczą się także zaliczki, dane syndykowi do wyrachowania, koszta protestów i zwroty nadpłaconych przez członków zaliczek na koszta sądowe — na czysto więc, według szczegółowych wykazów, wynosiły rzeczywiste koszta procesowe w ciągu lat dziesięciu około 11 tysięcy zł.

Na straty wydzielono z czystego zysku w latach 1876—1880. kwotę 2.918·40; resztę 110·53 pokryto z wpływów rocznych Straty sprawdzone w r. 1880. jeszcze nie są uregulowane, lecz według ostatniego zamknięcia rachunkowego nie przekroczą kwoty: 1.356·14.

Dla wykazania surowego i czystego dochodu Towarzystwa, jako też członków i deponujących swoje oszczędności, podajemy następujący:

6. Wykaz pobranych i wypłaconych odsetek, kosztów urządzenia i administracyi, jakoteż czystego zysku.

Rok	Procenta		Koszta		Czysty zysk	Stopa wypł. dywidendy za rok ubiegły
	pobrane	wypłacone	założenia i urządzenia	administracyi		
1871	1.040·65	33·65	270·58	240·19	51·83	—
1872	5.938·03	2.654·03	85·10	574·18	1.306·87	15%
1873	9.747·73	3.323·88	350·80	2.122·65	3.489·03	15%
1874	12.666·44	5.178·70	422·—	3.168·44	5.057·40	12%
1875	22.384·28	7.525·25	282·58	4.721·75	9.547·16	12%
1876	31.200·32	11.578·17	710·60	6.067·73	12.100·41	12%
1877	32.211·63	13.978·24	27·96	6.447·08	14.130·07	10%
1878	35.795·37	15.640·49	352·17	8.293·05	12.919·63	9%
1879	34.110·65	14.178·49	42·70	9.256·49	12.060·57	8%
1880	37.856·86	13.326·36	257·67	9.328·08	14.603·14	8%
Rzm	222.951·96	87.417·26	2.802·16	50.219·64	85.266·11	

Oprócz kosztów administracyi w sumie 50.219 zł. 64 ct., wypłacono tytułem tantiem dyrekcyi, urzędnikom i służbie: za r. 1872.: 150 zł.; za r. 1873.: 750 zł.; za r. 1874.: 1.100 zł.; za r. 1875.: 1782 zł. 48 ct.; za r. 1876.: 2181 zł. 6 ct; za r. 1877.: 2335 zł. 35 ct.; za r. 1878.: 2091 zł. 56 ct.; za r. 1879.: 1469 zł. 90 c.; za r. 1880.: 2060 zł. 12 ct.; razem 13.947 zł. 47 ct.

Z kosztów urządzenia odpisano w rachunku strat i zysków łącznie w dziesięcioleciu: 1257 zł. 13 ct., pozostało więc na r. 1881.: 1545 zł. 03 ct. do amortyzowania w latach następnych.

Podatki nie są jeszcze uregulowane, lecz nie wyniesą więcéj, jak 5000 zł. za lata ubiegłe, na co Towarzystwo posiada osobną rezerwę.

Koszta administracyi zatém wraz z tantiemami wypłaconemi, odpisami z kosztów urządzenia i podatkami, wyniosły w dziesięcioleciu: 70.424·24 tj. niespełna $^1/_3$ część dochodu brutto w odsetkach, a 1·28% udzielonych w tym czasie pożyczek.

Sądzimy, że przy porównaniu podanego tutaj cyfrowego materyału, zdoła sobie łatwo czytelnik sąd wyrobić o gospodarce w Towarzystwie lwowskiém, a jeśli kiedy spotkał się ze zarzutem, że Towarzystwo to za surowo lub nie dość względnie ze swymi klientami potępuje, to zadawalniający rezultat dziesięcioletniéj gospodarki i prawidłowy, a zdrowy stan jego majątkowy niezawodnie obudzi w nim przekonanie, że tylko tą drogą zdołało sobie stowarzyszenie to zapewnić byt trwały i niezawisły.

Możemy wszakże zapewnić czytelników, że członkowie, którzy z Towarzystwem postępują otwarcie, rzetelnie i z dobrą wiarą, znajdują w nim pomoc, a nawet i opiekę i radę przyjacielską — to też w Towarzystwie tém znajdują zaspokojenie wszystkich swoich potrzeb kredytowych w warunkach, które ułatwiają im wyrwanie się z rąk lichwy, lub też podniesienia swego gospodarstwa albo przedsiębiorstwa. Zarząd zaś stowarzyszenia stara się interes prowadzić nie dla interesu, nie jako rzemiosło, ale w pojęciu zadania ekonomicznego, jakie jemu i w ogóle naszym stowarzyszeniom w udziale przypadło. To zdaje się powinno wystarczyć, aby Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie zaliczyczyć do instytucyi pożytecznych i nie źle się rozwijających!...

Stowarzyszenia w Szwajcaryi.

(Dokończenie).

(N. U.) Zebraliśmy więc powyżej historyą rozwoju i zestawili rezultaty dotychczasowéj działalności banku ludowego w Bernie i jego filii, dowodzące najwymowniéj, o ile opinia publiczna żywotność i potrzebę istnienia stowarzyszeń za konieczne uważa.

Projektowaną zaś, na czele wspomnianą ustawę, podajemy w następującém streszczeniu:

Art. 691. proj. ust. uważa stowarzyszenia jako związki osobiste, nie należące do kategoryi towarzystw handlowych, które:

a) mają na celu rozwój nie tylko własnych, ale i ogólno gospodarczych interesów kraju;

b) nie są zatém w zakresie działania tylko do własnych ograniczone członków i

c) nie mają cechy „zmienności liczby członków“, gdyż jakkolwiek zakaz lub zrzeczenie się prawa występywania, są uważane za nieważne i nieobowiązujące i w tym kierunku jest zmienność liczby członków widoczną, to można

jednak wykluczyć w statutach przyjmywanie nowych członków do stowarzyszenia już istniejącego.

Postanowienia art. 693., dotyczące punktów, jakie statut zawiérać musi, są analogiczne z §§. 1. do 9. austryackiéj ustawy z 9. kwietnia 1873. Nr. 70. d. p. p., z tą wszelako różnicą, że jest tam mowa nie o udziałach, lecz o „rodzaju i wysokości wkładek płaconych przez członków“, zaś w miejsce postanowień powołanéj austr. ustawy o solidarnéj ograniczonéj lub nieograniczonéj odpowiedzialności członków, obowiązuje w art. 694 i 701. przepis: „wyklucza „się możliwość zamieszczania w statutach postanowień o „osobistéj odpowiedzialności członków za zobowiązania sto„warzyszenia, natomiast wolno zastrzec, że stowarzyszenie ręczy całym swoim majątkiem za zobowiązania własne“, a tylko na wypadek, gdyby przepisu tego w statutach nie zamieszczono i nie ogłoszono w urzędowym handlowym dzienniku, solidarna odpowiedzialność członków jest przypuszczalną. Ta solidarna odpowiedzialność obowiązuje członków o tyle tylko, o ile postępowanie konkursowe nie zaspokoi wierzycieli stowarzyszenia.

Następnie przyjmuje ustawa zasadę poręki nieograniczonéj. Okoliczność tę podnosimy z naciskiem jako dowód, o ile nieograniczona poręka praktyczną, a nawet niezbędną się okazuje, skoro ludzie tak ostrożni, a nawet śmiało twierdzić można przeciw nieograniczonéj poręce uprzedzeni — potrzebę takowéj uznali. — Art. 703. i 704. są analogicznymi z ustawą austryjacką, co do dwuletniéj gwarancyi członków występujących, co do obowiązków, jakie nowo wstępujący członkowie na siebie przyjmują w obec zobowiązań przyjętych przez stowarzyszenie przed przystąpieniem członka, a różnią się w tém tylko, że tak przystąpienia, jako i wystąpienia członków winny być szczegółowo i imiennie w rejestrach handlowych zapisane.

Nadto znajdują się postanowienia: „osobista odpowiedzialność członków ustaje, jeżeli w ciągu dwóch lat po uchwale, rozwiązującéj stowarzyszenie, postępowanie konkursowe wprowadzone nie zostało“, i „członkowi każdemu przysługuje prawo poczynić bezpośrednio kroki do zanotowania jego wystąpienia w rejestrach handlowych“.

Art. 717: „Jeżeli się okaże, że pretensye wierzycieli aktywami pokryte być nie mogą, przysługuje przewodniczącemu, a względnie likwidatorowi prawo zawieszenia wypłat i zawezwania sądu do otwarcia konkursu“. Ten artykuł uważać musimy, jako krzywdzący członków, jakkolwiek złagodzono go pozornie następującém postanowieniem: „sądowi przysługuje prawo odroczenia uchwały, otwiérającéj konkurs“. — Przepis taki uważalibyśmy za odpowiedni, a poniekąd nawet konieczny dla stowarzyszeń, które przy układaniu statutów skorzystały z prawa ograniczonéj poręki.

Dalsze artykuły obejmują postanowienia co do „towarzystw dobroczynnych, religijnych, naukowych, sztuk pięknych i t. d.“

Postanowienia te są jednak zdaniem naszém zanadto ogólnikowe, i narazić mogą założycieli i członków na smutne konsekwencye poręki nieograniczonéj, jeżeli przez nieświadomość ustawy, lub nieostrożność, nie zamieszczą w statutach zastrzeżenia, czy i o ile przyjmują solidarną porękę, bo w braku takiego zastrzeżenia przypuszcza ustawa tylko nieograniczoną, solidarną porękę.

Korespondencya.

W Drohobyczu, dnia 31. stycznia 1881.

O ile zarząd energiczny i należycie spełniający swe obowiązki, może w krótkim czasie wpłynąć na dźwignięcie każdéj instytucyi z pochyłości, jeżeli w czas środki skuteczne przedsięwzięte zostały, mamy tego nowy dowód na Towarzystwie zaliczkowém w Drohobyczu. Tegoroczne sprawozdanie Dyrekcyi i zamknięcie rachunków za rok 1880., przedłożone ogólnemu Zgromadzeniu w dniu 23. stycznia, już z powodu tak wczesnego załatwienia — co dotychczas nie było praktykowaném — obudziło u członków żywe zajęcie i ciekawość, tém bardziéj więc treść ich zwróciła uwagę ogółu i przekonała o stanowczym zwrocie i radykalnéj przemianie, oraz wpoiła przekonanie, że stowarzyszenie nasze stanąwszy na silnych podstawach, odtąd stale wzrastać będzie. Ważniejsze ustępy sprawozdania wspominają o wzroście pożyczek o 12.000 zł., zmniejszeniu się procentów zaległych o 1.096 zł. tudzież zwiększeniu się obrotu ogólnego o 117 tysięcy zł. Z czystego zysku, który wynosi 2.054 zł. uchwaliło Zgromadzenie wypłacić 9%, jako dywidendę od udziałów, pozostawiając część na odpisanie wątpliwych pozycyi i tant.emę dla Dyrekcyi.

Prawdziwie miłą niespodziankę sprawił Zgromadzeniu p. dr. W. Lechowski, dyrektor Towarzystwa, przeznaczając swoją tantiemę w jednéj części tj. 50 zł. dla ubogiego ucznia gimnazyum w Drohobyczu, z pierwszeństwem dla syna członka stowarzyszenia, zaś 110 zł. na fundusz dla założenia stowarzyszenia rękodzielników lub przemysłowców. Piękny ten czyn obudził ogólne uznanie, a Zgromadzenie przyjęło z wdzięcznością oświadczenie to do wiadomości.

Nie pomijając dobrego uczynku p. dra L. musimy podnieść z uznaniem inicyatywę, która w tym wypadku staje się donioślejszą niż pomoc materyalna. Kto w bliskości przekona się o dzisiejszym stanie rzemieślników i przemysłowców po naszych miastach prowincyonalnych, ten uznać musi, że stan ten przychodzi do punktu kulminacyjnego, to jest do tego okresu, gdzie jakiś przewrót koniecznie nastąpić musi. Stagnacya i brak pracy doszły tak daleko, że rzemieślnik, mając swój zawód, a nie mogąc znaleść roboty, chwyta się innego rodzaju zajęcia, uczy się innego rzemiosła, a gdy to go zawodzi, chwyta się trzeciego i czwartego sposobu i nigdzie pracy trwałéj znaleść nie może. Mamy przykłady, że szewc staje się tkaczem, potem mu-

rarzem, a nareszcie handlarzem sadów (sadownikiem). Są jeszcze jaskrawsze dowody upadku rzemieślników, nie tu jednak miejsce na ich wyliczanie, chcemy tylko podnieść, że usiłowania pojedyńczych ludzi przechodzą siłę téj wielkiéj potrzeby, jaka czuć się daje i tylko zbiorowe czynniki mogą temu zaradzić. Aby zwalczyć tak potężnego wroga, jak nędza, można tylko zwartą falangą i usilną systematyczną, pracą dojść do celu — a siłą tą jest wspólność, jest wzajemność; dla tego z radością powitaliśmy uwagi p. Merunowicza w artykułach „o obecném położeniu finansowém", w których wskazał tę drogę; zauważyć tylko należy, że wygłoszeniem saméj zasady, o któréj wiémy że jest zbawienną, nie osiąga się celu — u nas trzeba ciągle powtarzać, wskazywać drogę, zachęcać, bo nie tylko że z natury naród nasz jest ciężki i ospały, ale na domiar zrażony jest już niepowodzeniami i niejednym smutnym przykładem. Nie wątpimy więc, że p. Merunowicz, który obecnie jest powołany do ankiety, zwołanéj przez Wydział krajowy, podniesie tam zasadę wzajemności i postawi jako remedium na smutny stan klas średnich, stowarzyszenia rękodzielników pojedynczych rodzaji, jak stowarzyszenia dla przedsiębiorstw i stowarzyszenia dla handlu, opartych na wzajemnéj poręce. *W. T.*

Pocztowe kasy oszczędności.

(N. U.) Deputowany p. Otto Hausner przedłożył d. 18. stycznia b. r. imieniem komisyi Rady Państwa, dla stowarzyszeń, referat w sprawie wniosku dep. Zolla i towarzyszy o utworzenie pocztowych kas oszczędności. Szan. referent popiéra gorliwie, i nie wątpimy, z wiarą w powodzenie projekt powyższy, wszelako wątpliwości, których nie ukrywa, i trudność w przeprowadzeniu go, nie pozwalają na razie, oprócz gorącego poparcia, wyjść po za sferę projektu.

Dzienniki nasze wypowiedziały już w téj mierze swoje, dla projektu niekorzystne uwagi, które my nietylko w zupełności podzielamy, ale nawet zmuszeni jesteśmy pójść daléj i nazwać projekt nietylko niepraktycznym, ale nawet dla kraju szkodliwym. Korzyści, z utworzenia pocztowych kas oszczędności wyniknąć mogące, dałyby się streścić w dwóch punktach: przyzwyczajanie i przyuczanie ubogich warstw ludności do zaoszczędzania drobnych owoców pracy i stworzenie rządowi taniego kapitału obrotowego. Weźmyż tedy pod uwagę te korzyści ze względu na nasz kraj, bo przedewszystkiém z tego stanowiska uwagi nasze wypowiadamy, chociaż i ludność całego państwa nie bardzo projektem jest zachwycona, czego dowodem dzienniki niemieckie, tak polityczne, jak i fachowe.

Zapytujemy więc zwolenników poczt. k. o., kto u nas oszczędzać będzie i może? Czy rolnicy, za długi masami wywłaszczani, czy urzędnik, ta chodząca stała renta lichwiarzy, czy zadłużony rzemieślnik, czy wyrobnik, walczący z dnia na dzień z nędzą, czy może zaoszczędzi kupiec, który pożyczanymi pieniądzmi opłaca procenta swoich długów? Przyznajemy wprawdzie, że są w każdéj z tych warstw szczęśliwe wyjątki, które tym obrazkiem dobrobytu naszego objąć się nie dadzą, ale wiele ich jest? A gdyby ich nawet znaczną ilość naliczyć można, to jakiż pożytek odniesie kraj z oszczędności przez nich nagromadzonych? Przysporzy rządowi funduszów obrotowych. Ten ostatni argument jest wszelako za słabym dla nas, egoistów, którzyby zupełnie zadowoleni byli, gdyby widzieli te fundusze obracane wyłącznie w granicach naszéj prowincyi i wyłącznie w celach krajowych.

Oto jak się nam przedstawiają korzyści projektu Przejdźmy do stron ujemnych. Piérwszą jest trudność organizacyi, wiadomo bowiem, że „ministerstwo nie wyrobiło „sobie dotąd nawet programu co do sposobu użycia wspo- „mnianych funduszów i organów, mających w przyszłości „takowymi zarządzać", z drugiéj strony trudność wynalezienia instytucyi godnéj zaufania, któraby w obec ogólnéj niechęci zwiększania wkładek oszczędności, przyjęła obowiązek administrowania, a w dodatku, co jest nieuniknioném, bezustanna kontrola rządu. Wiémy z doświadczenia, że ciążąca na któréjkolwiek instytucyi finansowéj ręka rządu, a raczéj jéj skomplikowanego aparatu biurokratycznego, wcale nie lekkim jest ciężarem...

Stroną ujemną projektu są także ważne, bodaj czy w Austryi nie najważniejsze, — względy fiskalne. Istnieje w Austryi 1200 instytucyi oszczędności i zaliczkowych, stanowiących bardzo dogodne i bardzo machiną śrubową ściśnięte źródło dochodów podatkowych. Cóż się z niemi stanie, jeżeli im rząd stworzy konkurencyą, a niebezpieczną, bo podwójną? Oto ulegną jéj albo przez brak gotówki, jako podstawy do operacyi finansowych, albo przez zbytni jéj napływ, czego się obawiać należy, w przypuszczeniu, że wobec ogólnego zastoju w rzemiośle i handlu, kapitalista i do kas pocztowych się wciśnie, a z innych instytucyi się nie wycofa. Ten lub ów powód upadku instytucyi finansowych oddziała niekorzystnie na dochody państwowe. Pocztowe zaś kasy oszczędności nie tylko nie wzbogacą skarbu, ale powiększą i powiększyć muszą wydatki na administracyą

Szanowny referent przytacza na poparcie projektu cyfry, wykazujące, że w Austryi było w roku 1878. 1,424 000 książeczek oszczędności z przeciętną cyfrą 455 zł., że co do liczby książeczek stoimy po za Anglią, Prusami, Francyą a nawet mniejszemi państwami, że przeciętna cyfra 455 zł jest za wysoką, w obec przeciętnych we Włoszech 268, w Danii 267, w Prusach 260, Anglii 219, Szwajcaryi 201, Saksonii 186, Belgii 180, Francyi 128 i Szwecyi 112, że zatém oszczędności w Austryi nie są niemi w całem tego słowa znaczeniu, lecz lokacyami kapitałów.

Dowiadujemy się daléj ze sprawozdania p. Hausnera, że przeciętna wartość książeczki oszczędności w Czechach wynosi 580 zł., Krainie 450, Austryi wyższéj 444, Morawii 440, Austryi niższéj 439. Styryi 419, Dalmacyi 410, Karyntyi 385, Bukowinie 380, Wybrzeżu 370, Salcburgu 367, Tyrolu 350, Galicyi 290 i na Szlązku 270. — Nie potrzeba wcale bystrego spostrzegacza, aby nie zauważył, że oszczczędności te nie są grosz po groszu, ciężką nagromadzone pracą, ale po większéj części kapitałami, które tu niezdarność, brak zaufania i ducha przedsiębiorczego — wcisnęły. — Te kapitały potrzebują przedewszystkiem inicyatywy w rozszérzeniu zdrowych podstaw przemysłu i handlu, a wtedy ustaną utyskiwania na brzemię gotówki jakie dźwigać muszą kasy instytucyi finansowych. Pocóż zatém tworzyć nowe kasy oszczędności, skoro istniejącym usuwają się z dniem każdym podstawy do operacyi finansowych?

Jeżeli szan. poseł, oparty na cyfrach, powyżéj zestawionych, twierdzi, że projekt omawiany ma na celu podać prawdziwie oszczędnym sposobność pewnego a korzystnego lokowania drobnych groszy, — to pozwolimy sobie zwrócić uwagę jego w inną stronę. Przedewszystkiem z prawdziwym żalem zauważ musimy, że zacny nasz poseł pominął w sprawozdaniu swojém czynnik wielkiéj wagi, pominął okoliczność, że oprócz 320 kas oszczędności, o których wspomina, istnieje jeszcze w Austryi 1200 stowarzyszeń zaliczkowych i oszczędności, które rozporządzały w r. 1878. 106 milionami wkładek oszczędności! One są w przeważnéj części groszowémi skarbonkami najbiédniejszych warstw ludności. Te stowarzyszenia o solidarnéj (przeważnie nieograniczonéj) poręce członków, mające 141 milionów kapitału obrotowego (u nas w r. 1879. 140 stow., 4·1 mil. wkładek oszczędności i 2.4 mil. kap. własnego, a 7·8 mil. obrot.) — nie są czynnikami tak małoznacznymi, z którymiby się liczyć nie potrzeba!

Dają one, mocą ustawodawczéj ich organizacyi, dostateczną gwarancyą, ale potrzebują w interesie dobrobytu kraju i państwa gorliwéj opieki rządu i ciał ustawodawczych. Są one w bardzo wielu miejscach jedynemi źródłami kredytu dla warstw niższych.

Pocztowe kasy oszczędności stworzyłyby konkurencyą nie 320 kasom, ale 1520 instytucyom, ze wszech miar pożytecznym i niezbędnym. Potrzeba zatém wielkiéj odwagi, aby stanąć do walki z tém, co pracą i ofiarnością ogółu powstało, co z tego, co nas boli urosło i prawo obywatelstwa zyskało!

Zamykając nasze uwagi nie pomijamy argumentu, że przykłady za granicą przemawiają za kasami pocztowemi, pamiętajmy jednak, że często to co na jednym gruncie praktyczném się okazało, zastosowane za sąsiedną miedzą, zmarnowało zdrowe ziarna.

Ruch stowarzyszeń.

Zniżenie stopy procentowej przez galicyjską Kasę oszczędności we Lwowie. Uchwałę Dyrekcyi, co do zniżenia stopy procentowéj (p. „Związek" Nr. 2.) zatwierdził Wydział téjże kasy dnia 27. stycznia 1881.

Towarzystwo zaliczkowe w Glinianach, na skutek uchwały Rady zawiadowczéj, zniża stopę procentową od wkładek oszczędności począwszy od 1. lipca 1881.:

z 6 na 5 od sta rocznie za 3 dniowém wypowiedzeniem
„ 7 „ 6 „ „ „ „ 30 „ „
„ 8 „ 7 „ „ „ „ 90 „ „

Od pożyczek zaś, udzielanych członkom, pobiéra począwszy od 24. stycznia 1881. zamiast dotychczasowego 10% zniżone 9%.

Towarzystwo zaliczkowe w Radłowie, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką założone d. 8. grudnia 1880. za staraniem notaryusza p. Juliana Sporna, przy pomocy Patronatu, zostało wpisaném do rejestru przy krajowym sądzie w Krakowie na podstawie uchwały z d. 28. stycznia 1881. l. 1878. W dniu założenia swego przystąpiło do Związku stowarzyszeń.

Bilanse stowarzyszeń zarobkowych za r. 1880.

Cieszyn. I. Towarzystwo produkcyjne krawców, stow. zar. z nieogr. por. Bilans. Stan czynny: Gotówka 236·52; wierzytelności 22.508·67; lokacya 104·54; urządzenie 200·—; zapas got. roboty 1.290·25; zapas towarów 8.645·33; naprzód zapł. odsetki 38·75; razem 33.024·06. Stan bierny: fundusz rezerwowy 3.346·66; fundusz zapom. dla chorych 322·47; udziały 8.918·36; długi 19.367·55; niepodn. dywidenda za rok 1879. 56·58; czysty zysk 1.012·44; razem 33.024·06. Ogólny obrót kas. 79.655·26. Liczba członków 29.

Drohobycz. Towarzystwo zaliczkowe stow. zarej z nieograniczoną poręką. Rachunek strat i zysków. Straty: Odsetki na rok następny pobrane 833·42; koszta ruchomości 38·92; koszta administracyi 2.111·04; czysty zysk z r. 1880. 2.054·74; zaliczki procesowe 41·33; razem 5.070·45. Zyski: Odsetki: saldo 605·79; przenośne: *a)* na r. nast. wypł. 119·44, *b)* za r. 1880. należ. (zwłoki) 4.354·22; razem 5.079 45. Bilans. Stan czynny: Poż. na skrypta i weksle 56.791·14; poż. na zastawy 955·02; odsetki: *a)* na rok następny wypłacone 155·40, *b)* za rok 1880. należ. (zwłoki) 4.998·58; koszta ruchomości 368·24; zaliczki procesowe 684·81; różnica z inwentarzami 65·24; gotówka 1.467·76; razem 65.476·19. Stan bierny. Udziały członków 14.564·41; wkładki na rachunek bież 37.766.96; wierzyciele 7.300·—; odsetki na r. następny pobrane 499·17; fundusz rezerwowy 2.807·65; rezerwa podatkowa 620·—; czysty zysk z r 1879. 1.918·—; razem 65.476 19. Ogólny obrót kasowy 348.377·70. Liczba członków 678.

Drohobycz. Sparr- & Credit Verein r. G. m. b. H. Rachunek strat i zysków. Zyski. Z r. 1879. 544·72; reszta odsetek 9.924 49; razem 10·469·21. Straty. Administracya 2.006·34; reszta odsetek 4.440·11; odpisy 687·55; czysty zysk 3.335·21; razem 10.469·21. Bilans: Stan czynny. Gotówka 5.667·16; pożyczki 90.848 95; inwentarz 381·—; drobne należytości 233·38; naprzód zapł. odsetki 77·16; zaległe odsetki 154·97; razem 97.352·62. Stan bierny. Udziały 20.237·55; fundusz rezerwowy 1.174 06; wkładki oszczędności 54.822 83; reeskont 15.540·50; naprzód pobrane odsetki 2.242·47; czysty zysk 3.335·21; razem 97.352 62. Obrót kasowy 1,018.134·88. Liczba członków 357.

Sieniawa. Towarzystwo zaliczkowe. Bilans. Stan bierny. Udziały członków 1.853·—; fundusz rezerwowy 356·30; wierzyciele Towarzystwa 8 900·—; wkładki na książ. oszczędn. 4.384·71; procenta pobrane na rok 1881. 681·45; czysty zysk r. 1880. 286·63; razem 16.462·09. Stan czynny. Pożyczki udzielone członkom 15.364·61; procenta naprzód zapłacone 52 67; koszta założenia (po odpisaniu 21·60) 248·51; reszta poz stanu czynnego 134·—; gotówka z dniem 31. grudnia 662·30; razem 16 462 09. Ogólny obrót kasowy 58.240·73. Liczba członków 339.

Wykoty. Towarzystwo zaliczkowe stow. zar. z nie ogran. por Rachunek strat i zysków. Straty: Procenta za r. 1880. zapłacone 1.373 22; procenta w r. 1879. zarachowane 111 25; koszta administracyi 322·26; nadwyżka 235·80; razem 2.042·53. Zyski: Procenta pobrane 1.775·17; procenta zaległe 267·36; razem 2.042 53. Bilans. Stan czynny: Pożyczki hipotek. 13.346·11; poż. niehipot. 9.710 51; zaliczki procesowe 17·89; wartość inwentarza z r. 1878. 210·—; koszta administrac. 267·36; lokacya w rach. bież. 567·11; gotówka —·69. razem 24.119 67. Stan bierny: Udziały 3.287·06; fundusz rezerwowy 314·75; wkładki 10 932·06; wierzyciele 9.350·—; nadwyżka 235·80; razem 24.119·67. Ogólny obrót kasowy 72.385·40.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Dr. Alfred Zgórski.

Z I. Związkowéj Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.